Ч. 251 Середа 6 (18) жовтня 1896. Рік VI

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій години по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостствах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Будьте ласкаві, зачніть-ко від себе.

Читателї наші може вже й давно змїркували, що ми чомусь дуже не маємо охоти писати про руску політику та всїлякних наших великих і малих політиків. Так єсть; дуже не маємо охоти. Волїємо писати, як робити ґуляш, бо до того можна бодай знати, чого і кілько взяти і як, можна напевно знати, що як зробиш так а так, то вийде з того то а то, а руска політика то саламаха, до котрої не підбереш ні материяму нї сосу нї перцю, хиба вари воду — вода буде. — Се єсть причина, що ми держимось здалека від рускої політики, бо не хочемо домішувати і свого материяму до тої саламахи, котра замість робити смак викликує лиш-що раз більші кваси, замість виходити орґанізмови народному на пожиток, лиш здуває єго і розсаджує.

Але иноді і найсьвятїйший чоловік не витримав би; хоч би й який завзятий, що постановив би собі мовчати, мусїв би таки відозвати ся.

Як у нас робить ся політика, се звістно загально: без якоїсь висшої ідеї, без цїли, без пляну. Висша ідея у нас — то бідкати вічно і нарікати на лиху долю, на упослїджене, на противників і ворогів, на близших і дальших сусїдів і на весь сьвіт, а вслїд за тим перемелювати пусті фрази о патріотизмі, говорити о єдности, о консолїдациї, о всїлякім можливім і неможливім сполученю партий і т. д., але самим заложивши руки не робити нїчого і чекати, щоби готове само спало для нас. Цїль нашої політики — то вибори; як би тих, не дай Боже, не стало, то ми би й не знали, що маємо на сьвітї, ми би не знали, що ми, Русини — Русинами. А так бодай маємо бодай якусь цїль житя політичного, єсть до чого завязувати всїлякі товариства політичні. Та й пляни нашої політики не аби які: беремось бити ворога і бємо з цїлої сили — себе самих в лице.

Але вже найкрасше з цїлої тої нашої роботи політичної виглядає вічне нарікане на роздори партийні. Порівнане з приповідкою о тім звірятку, що само дре мішок і... тут аж просить ся. Наші великі і малі політики добачують найбільше лихо в роздорах партийних, і нї один з них не хоче того видїти, не хоче того зрозуміти, що всїх людий годї поставити під одну міру, годї наказати всїм, щоби однаково дивили ся на сьвіт божий, однаково мислили і однаково дїлали; їм не може то помістити ся в голові, що скоро розвиває ся житє політичне, то мусять конче творити ся і політичні партиї, бо без них не буде того житя. Та годї. Наші великі політики сказали раз, що роздори партийні то найбільша біда, отже так і мусить бути. Малі політики тепер лиш заєдно і собі то повтаряють за ними.

Припустїм же, що і так би було, як кажуть наші політики, що партиї політичні то найбільше лихо для руского народу. Коли-ж так, то на що партий, на що держати ся якоїсь партиї або стояти на партийнім становищи?

Але вже аж сьмішно виглядає, коли на партийність і на партийні роздори нарікають люди, котрі самі не можуть і не хотять відступити від партийности і з цїлою завзятостию держать ся єї самі та ще й других до того заохочують.

Що „Дїло“ н. пр. стоїть на партийнім становищи, сего й оно само не заперечить, а що єго партийність єсть так слїпа і завзята, що єї перевисшає хиба може що лиш один „Галичанин“ (і то не о богато), о тім знає кождий, хто читає ту ґазету. Отже й дивно і сьмішно мусить виглядати, коли сей орган виступає в ролї ментора і дає комусь науку, котрої сам не держить ся. „Дїло“ подаючи справоздане з радикального віча у Львові, каже зараз на самім початку, що віче се зробило фіяско, а відтак розписує ся широко над причинами того і кінчить словами: Коли у нас в роботї народнїй буде класти ся в першій лїнії вагу на партийність, а не на саму справу, то можна побоювати ся, що чим раз частїйше будемо стрічати ся з такими фіясками, якого зазнав радикальний комітет вічевий.

Як то легко видїти дрібнесеньку скалочку в чужім оцї! А „Дїло“ як робить? Чи оно дуже кладе вагу на саму справу а не на партийність? Хиба може тим хоче закрити свою слїпу завзятість партийну, котра не дає єму добачувати самої справи, що дасть другому науку, щоби не клав ваги в першій лїнії на партийність? Будьте ласкаві, зачніть-ко насамперед самі від себе, а тогди зможете сьміло давати науку другим і будете мати більше права до того.

Дещо з технїки.

I.

Дезидерий Патентирович, винаходець зі Львова. — Винаходи і винаходцї. — Чого треба до винаходу. — Винахід парового кермованя при парових машинах. — Доля винаходцїв і обезпеченє винаходів або патенти на винаходи.

(Дальше).

Як сказано, винаходцем може бути кождий чоловік, все одно, чи він високо образований чи зовсїм необразований. Одному і другому може прийти якась щаслива гадка. Але ось в чім річ і чого треба до винаходу: треба уміти оцїнити ту щасливу гадку, схопити єї і удержати, розвинути дальше, а наконець і перевести в дїло. З того зараз видко, що образований чоловік спосібнїйший до винаходу. В однім лиш образований стоїть нарівни з необразованим що до можности винаходу, а то в тім, що одному і другому не прийде щаслива гадка тогди, коли єму захоче ся. Щаслива гадка єсть даром хвилї, але даром, котрий не дістає ся першому лїпшому. Люди, котрим дістає ся сей дар, не суть звичайні; они відзначають ся від других бодай буйнїйшою уявою, бистротою мисленя і великою докладностию спостеріганя. Дуже часто бувають то ґенїяльні люди; їх наведе нераз мала дрібничка на слїд великого винаходу.

На винахід теперішних машин парових складало ся богато людий; були між ними і образовані і зовсїм не образовані. Імена таких людий, як Папен (Papin) Нюкемен (Newcomen) і Джеймс Ватт (James Watt) записані золотими буквами в історії винаходів; але побіч них знаходить ся і імя хлопця Поттера. Хто дивить ся на теперішну парову машину і видить, як она собі сама, раз з одного, другий раз з другого боку пускає пару до кітлика, в котрім суває ся то сюди то туди толок, котрий при помочи причїпленої до него корби обертає колесами машини, може дуже легко, не знаючи історії винаходу парової машини, гадати, що той спосіб пусканя пари придумав якийсь дуже учений технїк. Тимчасом був то собі зовсїм неучений чоловік, хлопець Поттер. Нюкемен підхопив був гадку Папена і зробив парову машину до помпованя води. Над кітлом, в котрім робила ся пара, поставив він був кітлик з толоком, до котрого руркою пускав пару, а та пхала толок до гори; помпа спадала тогди в долину. Щоби-ж толок в кітлику зсунув ся знову сам в долину, придумав він такий спосіб: замикав краником рурку від парового кітла під кітликом з толоком, а пускав до него студену воду иншою руркою з поставленого з боку начиня. Вода остуджувала в кітлику пару, забирала єї і виплївала з него окремою, третою руркою. Кітлик ставав тогди під толоком зовсїм порожний, а воздух тиснув на толок з гори і сунув ним на долину; помпа піднимала ся тогди в гору. При тій машинї треба було за кождий раз, коли толок пішов в гору, замикати краником рурку від пари, а отвирати рурку від студеної води, то знов, коли толок зійшов на долину, замикати краник від студеної води, а отвирати краник від пари. До сеї роботи приставив Нюкемен хлопця Поттера. Хлопцеви навкучила ся та робота і він пішов до голови по розум: привязав оба краники шнурками до порушаючої ся машини так, що она сама собі отвирала і замикала краники, як коли було потреба і так став ся винаходцем т. зв. саморобного кермованя пари.

На сїм примірі видимо найлїпше, якими дорогами поступає винахід в голові навіть необразованого чоловіка. Хлопцеви прийшла насамперед щаслива гадка заступити роботу рук роботою самої машини; він вхопив ся тої гадки, не попустив ся єї, оцїнив відразу єї значінє, думав дальше, розвивав гадку, а вимиркувавши докладно всї потрібні рухи машини і краників, повязав краники з машиною і так перевів щасливу гадку в дїло; зробив дуже важний винахід, без котрого парова машина не була би мала того значіня, яке має нинї.

Із сего приміру видимо дальше, що щаслива гадка виступає перед винаходцем яко задача, котру він має виробити. Як? — того він ще сам не знає, але вже нїби знає, вже нї би видить кінцї, котрі має відтак звести до купи. Тому, що перший придумав машину до шитя, прийшла щаслива гадка заступити роботу руки машиною. То була єго задача. Але рівночасно і стояло вже єму перед очами, що машина мусить колоти іглою з ниткою в полотно і назад єї витягати. То був перший по-

Перегляд політичний.

В палаті послів відбула ся вчера дебата над пильним внесенем пос. Патая в справі угоди. Дебата відбула ся зовсім спокійно і остаточно відкинено внесене Патая значною більшостию.

Договір мировий заключений межи Італією а королем Менеликом признае Абесинії независимість і установляе комісию, котра має витичити границю межи Абисинією а італіяньскою кольонією. Договір має бути сими днями підписаний. Відшкодоване за виживлене італіяньских плінників полишив Менелик італіяньскому правительству до означеня.

Відносини на Балкані, специяльно же в Болгариї звертають знову увагу на себе. Розходить ся мабуть о якусь важну акцию, котра однакож не настане так борзо. Насамперед мусять порозуміти ся з собою балканьскі держави: Сербія, Румунія і Чорногора, ну, та й Болгария. Бажанем кн. Фердинанда есть стати королем болгарским і то може наступить, але насамперед мусить прийти до порозуміня з Австриєю. Почaток до того зроблений подякою княая австрийскому Цісареви за прислану міністрови війни, Петрову, фотоґрафію.

Новинки.

Львів дня 17 падолиста 1896

— **Іменованя.** П. Міністер судівництва іменував: Секретаря ради суду краєвого у Львові дра Марк. Мисиньского радником суду краєвого у Львові, а повітового судию Марк. Пилецкого в Копичинцях радником суду краєвого, полишаючи его на дотеперішнім становиску. — П. Міністер торговлї іменував старшого інжинера у Львові Ів. Рудковского радником будівництва при дирекциї почт і телеграфів. — П. Міністер зелїзниць іменував ад'юнкта суду краєвого дра Стан. Сozаньского міністериялним віцесекретарем. — П. Намістник іменував рахункового підофіцира в 1-ім полку уланів краєвої оборони Йос. Слонецкого, вахмайстра жандармериї Кар. Єдлиньского і рахункового підофіцира в 3-ім полку уланів Фр. Пшестшельского ц. к. канцелїстами Намістництва та призначив Слонецкого до служби при старостві в Кольбушовій, Єдлиньского в Старім місті, а Фр. Пшестшельского до служби в ц. к. Намістництві.

— **Відзначеня.** Є. В. Цісар надав інспекторови австрийских зелїзниць державних Генр. Гасперови у Львові титул цісарского радника.

— **Едикт.** Ц. к. Намістництво подає до загальної відомости, що заряджена Міністерством зелїзниць ревізия траси проектованого зелїзничого шляху Стрий-Ходорів відбуде ся дня 27-го с. м. о 9-ій годині рано в старостві в Стрию, а дня 28-го падолиста с. р. о 11-ій годині рано в старостві в Жидачеві. Операт ревізиї траси буде виложений протягом 8 днів до публичного перегляду в староствах в Стрию, Жидачеві і Бібрці. Закиди або евентуальні жаданя дотичного проекту можуть бути внесені на руки згаданих староств, або при комісиї.

— **25-літний ювилей галицких учительских семинарий** припадає в сїм роцї і буде обходити ся у Львові в днях 19-го, 20-го і 21-го падолиста з'їздом семинарских учителїв. З'їзд розпічне ся богослуженем в вірменьскій катедрі, а відтак наступлять привитаня участників з'їзду президентом міста дром Малаховским і комітетом, дальше уконституоване з'їзду, відчит о учительских семинариях і пр. Рівночасно відбуде ся також з'їзд бувших учениць львівскої женьскої учительскої семинариї.

— **В справі недїльного відпочинку в місті Львові** відбула ся в четвер нарада львівскої ради міскої. По рефератї дра Йос. Гломбиньского і по довшій дискусиї ухвалено предложити ц. к. Намістництву такі внесеня: Склепи з хлїбом можуть бути отворені від 8-ої години рано до 8-ої години вечером; з мясом від 7-ої до 11-ої рано; з свининою від 8-ої до 11-ої рано і від 6-ої до 9-ої у вечер; голярі від 7-ої рано до 4-ої пополудни, а в карнавалї цїлий день; всї склепи від 7-ої до 11-ої рано, а ґрайслерні ще й від 6-ої до 9-ої вечером; цукорні, молочарні і торговлї цьвітами цїлий день. Шинкам і реставрациям вже сам закон позваляе держати отворені льокалї цїлий день. Домаганя жидів, щоби їм з огляду на сьвяткованє суботи пороблено деякі полекші в недїлю, не увзгляднено.

— **Помилованє.** Зарібника в Станїславові, Федора Груцалу, котрого суд засудив за удушене своєї жінки на кару смерти, помилував цїсар, а найвисший трибунал замінив єму кару на досмертну вязницю.

— **Огнї.** В Кристинівцї, брідского повіта, згоріло дня 13-го с. м. на фільварку п. Пайґерта обійстє з усїм сегорічним збіжем. Шкода по части обезпечена виносить 5.000 зр.

— **На ново-вибудований зелїзници Галич-Тернопіль** перейшов 10-ого с. м. перший поїзд комісийний на шляху межи Підвисоким а Островом. Поїзд провадив радник двору Вербицкий і інспектор Псарский. На кождій стациї комісия ставала і оглядала всї уряджения приладів і мешканя, до котрих незабаром спровадять ся урядники і служба зелїзнича. Ново збудований шлях зелїзничий визначає ся ріжними мостами і віядуктами; особливо відзначає ся міст на Сереті під Островом, котрого одно склепіне виносить 48 метрів, а кождий з чотирох луків по 24 метрів. В перших днях грудня має бути цїлий шлях віддапий до публичного ужитку.

— **Нові зелїзниці.** Управа державних зелїзниць оповіщує тепер пляни їзди на льокальних зелїзницях Глїбока-Серет і Ицкани-Сучава на Буковині, а в Галичині Галич-Тернопіль і Тернопіль-Копичинцї. Отворене сих льокальних зелїзниць наступить в перших днях грудня с. р. Шлях Глїбока-Серет довгий на 19 кільометрів і має пять

чаток вироблюваня задачі. Впавши на сю гадку, став він шукати за дальшою: знайшов, що одною ниткою трудно робити, що треба, щоби одна нитка ловила за другу. Ще дальше шуканє навело его на гадку, що треба нитку підсувати в такий а в такий спосіб і т. д. Тим способом виробив він першу часть своєї задачі. Винахід був вже в головних чертах готовий. В другій части мусїв він вже думати над тим, якими способами можна виконувати всї потрібні рухи, як порушати іглою, як вести нитку і з якого материялу все то робити. По сїй другій части задачі винахід прибрав ще яснїйший вид і остала ся ще третя єї часть: промислове викінченє винаходу; винаходець зробив модель свого винаходу, пробовав і поправляв на нїм що потреба, аж наконець викінчив его зовсїм. Машина до шитя стала готова.

Оттакими більше менше дорогами доходить ся до винаходу. Але не так то легко щось винайти, як написати, як роблять ся винаходи. Зовсїм справедливо міг би хтось сказати: Коли ти, чоловіче, такий мудрий, що знаєш, як роблять ся винаходи, то чому-ж ти сам чого не винайдеш? — Річ зовсїм природна: можна преції знати, як що робить ся, але самому не уміти того зробити, бо не має ся може анї потрібної до того здібности, анї можности і вправи в роботї. Преції кождий з нас знає, як мурує ся мур з цеглы, а мимотого не кождий потрафить его вимурувати; треба бути мулярем. Так само має ся річ і з винаходом; треба бути винаходцем. Але робити винаходи не можна анї вивчити ся, анї когось научити. Винаходець мусить вже з гори мати якийсь окремий дар до того; наука може подати єму лиш способи, вказати дорогу і улекшити роботу. Чоловік, що не має відповідної науки, коли впаде на якусь щасливу гадку винаходу, мусить собі помагати всїлякими способами. Зовсїм необразований робить доти всїлякі проби, доки аж єму не удасть ся перевести свою щасливу гадку в дїло, або радить ся других; образований, але не знаючий ся на технїцї мусить шукати поради в книжках і у людий фахово образованих. Лиш технїк ступає зовсїм певно по дорозї до винаходу.

До винаходу належить дальше замилуванє, рід якоїсь любови. Той хто впаде на якусь щасливу гадку, мусить єї полюбити, коли хоче єї удержати, бо инакше она втїкає від него. Але в тій любови буває нераз і нещастє для винаходця. Не дармо то кажуть, що любов слїпа. Єсть богато таких людий, котрі впавши на гадку якогось винаходу тратять зовсїм холодну розвагу і не можуть добачити хибности свого мисленя. Суть по найбільшій части люди без відповідного фахового образованя. Они дуже часто ломлять собі голову над такими річами, які вже давно хтось винайшов, або впадають на гадку, на котру вже хтось перед ними впав, випробовав єї і переконав ся, що она не дасть ся здїйснити, або наконець, яко люди нефахові, не можуть оцїнити своєї гадки. Того рода люди належать до т. зв. нещасливих винаходців. Они в своїй любови до якоїсь гадки винаходу, держать ся єї так слїпо, що нема нїякого способу відвести їх від неї, і роблять дуже часто враженє хороумних людий. Яко взорець такого нещасливого винаходця, здавалось би, которого на умі, представляє нам Патентирович на початку сеї розвідки. Таких патентировичів єсть богато на сьвітї. Одні стають ними просто з самої любови до винаходу і сих ще не конче можна назвати нещасливими, бо они не бажають більше нїчого, як лиш заспокоєня своєї охоти до поборюваня технїчних трудностий. Бували н. пр. такі люди, котрі довгі лїта працювали н. пр. над тим, щоби з грубого паперу зробити годинник. Цїсар Кароль V., котрий, як звістно, займав ся годинникарством, працював цїлими лїтами над тим, щоби всї годинники в его робітни били в один час дванайцяту годину. Того рода люди, скоро у них єсть ще якийсь инший спосіб до житя, можна навіть назвати щасливими під тим взглядом, що можуть заспокоювати свою, так сказати би пристрасть. Але дїйстно нещасливими суть ті, котрим здає ся, що они мусять щось винайти або й винайшли, лиш не можуть ще вадля браку средств довершити свого винаходу, а числять на той винахід яко на жерело великого маєтку і слави. Такі люди жертвують послїдну частинку свого майна для мнимого винаходу, руйнують себе, а часто роблять шкоду й другим, котрих материяльної помочи хотять узискати для переведеня своєї гадки, а котрі часто так само не суть в силї оцїнити тої гадки, як і сам винаходець.

Але й правдивих винаходців стрічає нераз нещастє, котрого причиною буває дуже часто людска глупота, злоба, зависть і хитрість. Папен, що перший винайшов паровий корабель, мусїв на старі лїта жити у великій нуждї, хоч серед инших обставин, н. пр. в наших часах, міг би був стати через свій винахід міліонером. Він був первістно лїкарем в Парижи, але пізнїйше взяв ся до математики і фізики і став винаходцем. Яко кальвін мусїв він втїкати з Франциї, був якийсь час в Анґлиї, а відтак дістав посаду професора математики при університетї в Марбурзї. Тут придумав він перший пароходний корабель і пустив его в 1707 р. на рїцї Фульдї. Так що-ж? Люди не спізнали ся на важности его винаходу, ба що більше добачали в нїм велику шкоду. Місцеві сплавники налякали ся конкуренциї, напали на корабель і розбили его та поломили машину. Не було кому піддержати папенового винаходу і треба було чекати аж сто лїт, заким Американець Фультон злагодив свій паровий корабель „Клермонт“ і в 1807 р. перший раз пустив его на воду. По Папені було ще богато винаходців, котрі займали ся винаходом парового корабля, але нї один з них не мав щастя. Годинникар Йонатан Фітч у Філядельфиї зробив був вже зовсїм добрий пароход і в 1788 р. пустив его на воду, але нещастє хотїло, що паровий котел від машини пук, а пізнїйші проби так само не удавали ся. Фітч стратив на сей винахід весь свій маєток і помер в Оґайо у великих довгах. Тайну свого винаходу лишив він запечатану з тим услівєм, щоби єї розпечатано аж в 30 лїт по его смерти.

Але найбільшим ворогом як винаходів так і винаходців буває темнота, злоба і зависть людий. Коли перший раз настали т. зв. кілковані чоботи, нїхто майже не хотїв їх носити. Шевцї, що зачали були робити кілковані чоботи, майже не мали нїякого зарібку; нїхто не вірив тому, що можна робити чоботи инакше, як не шити дратвою. Були люди, котрі мали таке упередженє до кілкованих чобіт, що ще давно по тім, коли настали кілковані чоботи,

станций: Глїбока, Каменка, Берлинцї, Тереблешти і Серет; шлях Іцкани - Сучава довгий на 5 кільометрів і має пристановиска: Іцкани, Сучава-купелї, Старі Іцкани, Крижова Каса і Сучава. Шлях Галич-Тернопіль довгий на 116 клм., а шлях Тернопіль-Копичинцї на 82 клм.

— **Самоубийство.** Дня 12 с. м. кинув ся новобранець 58 полку піхоти під колеса поїзду зелїзничого, що ішов з Журавицї до Перемишля, в місци званім „Шайбівка“, де допущено ся вже неодного самоубийства. Щітки на переді машини відкинули вояка на бік і він втратив лише одну ногу. Тяжко раненого відставлено его до войскового шпиталя. Причиною самоубийства мала бути неохота до служби у войску.

— **Як лихварі роблять маєток?** В який бридкий і нелюдский спосіб вміють лихварі визискувати прикре положенє своєї жертви, нехай послужить приміром отсей факт: Один офіцир у Львові потребував перед трома місяцями нагло 200 зр. для заплати гонорового довгу. Отже він удав ся до одного лихварского фактора, щоби ему вистарав ся о ті гроші. Фактор привів з собою другого лихваря, а той знов третого і сей згодив ся позичити офіцирови 200 зр., однак лише під услівєм, коли офіцир заразом купить у него коври за суму 800 зр., хоч ті коври були всего варті 100 зр. Офіцир був у великім клопотї, бо у офіцирів потягає незаплаченє гонорового довгу за собою страшні наслїдки. Що-ж було робити? Він підписав вексель на 1.000 зр., а дістав за те 200 зр. і коври. Лихвар був перед законом охоронений, бо він позичив 200 зр. без процентів, ну а коври сподобали ся офіцирови і він їх купив. А зиску було на цїлім ґешефтї більше як 2.000 прц.! Прийшов речинець заплати векселя. офіцир не мав відки. Лихвар написав до матери офіцира, що коли она не заплатить векселя свого сина, то він удасть ся до полковника. Мати приїзджає в великім страху і удає ся до одного адвоката. Він закликав лихваря, а сей настрашив ся процесу і давав вже адвокатови 100 зр., аби лише не втратив „своїх“ 1.000 зр. Однак адвокат загрозив карним процесом за підкупство і лихвар змяк так, що згодив ся на 600 зр. або, щоби „інтерес“ приніс ему всего 900 прц. зиску!! Таких випадків можна би начислити богато.

— **Перша жертва морозу.** В суботу зрана найшли в Чернівцях на улици мостовій незнаного 45-лїтного мужчину неживого. Прикликаний міский лїкар сконстатував, що бідачиско згинув від морозу, замерз просто на дорозї. Вправдї не дуже то великі морози ще у нас, але коли хто не приготовлений хоч на малу студїнь, той очивидно мусить гинути. А таких бідних є досить у нас.

— **Померли:** В Бережанах Емануіл Мерль купець, бувший довголїтний бурмістр міста Бережан, основатель многих добродїйних товариств місцевих, в 71-ім роцї житя; — Іван Скварчиньский, нотар в Надвірній, дня 28-го жовтня, в 46-ім роцї житя; — Антін Лавровский, бувший бухгальтер товариства кредитового земск. у Львові, в 87-ім роцї житя; — о. Прокіп Белей, вислужений парох в Перевізцях, галицкого деканата, в 76-ім роцї житя, а 49-ім сьвященьства.

Господарство, промисл, торговля, ґіґієна і вихованє.

Добрі ради.

— Як обходити ся з дійними коровами в зимі. Дійна корова мусить не лиш діставати досить і відповідної паші; треба ще й на то зважати, що крім паші причиняє ся до здоровля і молочности корови, передовсїм: добра і тепла стайня. Злою стайнею есть та, котра есть за студена, в котрій не можна добре воздух прочистити і в котрій лежить богато гною і збирає ся вогкість. Коли стайня така тепла і душна, що аж з неї виходить пара, коли єї зимою отворити, то в нїй для молочної корови не добре; в нїй за богато тепла, богато амонїякових випарів і вогкости. Такі стайнї суть дуже часто причиною туберкулів і недуги легких у коров. Теплота в стайни не повинна бути більша як 15 степенїв Реоміра, а не менша як 9 степ. Р. За надто теплі стайнї треба длятого добре провітрювати. За студена стайня, в котрій есть менше тепла, як 9 степ. Р., шкодить на молоко і корова в такій стайни дає значно менше молока. Корова в стайни повинна мати досить місця, щоби могла вигідно порушати ся, стояти і положити ся. Стайню треба часто провітрювати і вичищувати та давати сьвіжу підстїлку. Корови треба дуже чисто держати, що дня обтирати цїлу бодай віхтем соломи, або щіткою, а коли треба то й з греблом; вимя і хвіст треба обмивати теплою водою. Корови повинні в стайни мати спокій: отже не треба впускати до них анї курий, безрог та псів анї навіть чужих людий. Від часу до часу треба корови виганяти на двір, щоби походили.

— Роблене мила. Хто ріже яку товарину для домашного ужитку, або коли иноді треба дорізати яку товарину задля якоїсь хороби, то може лій з неї і всяку товщ ужити на роблене мила. З костий і всяких відпадків треба товщ насамперед виварити і зібрати а відтак робити мило слїдуючим способом: На 1 кільо волового лою або півтора кільо збираного товщу дає ся пів кільо т. зв. миляного каменя, котрий купує ся в торговлях материялів. Вечером, в день перед варенєм мила дає ся товщ разом з миляним каменем до якогось н. пр. кітлика і доливає ся на кожде пів кільо товщу лїтру води; відтак ставить ся кітлик на слабий огонь, щоби та мішанина трохи огріла ся. На другий день рано варить ся ту масу через півтора години і притім добре єї мішає ся. Коли вже вся товщ добре розпустила ся, додає ся до маси пів кільо соли, від котрої мило зараз віддїлить ся від лугу. Щоби переконати ся, чи мило добре віддїлило ся, мачає ся палець в мило; коли мило на пальци зараз ствердне, то знак, що оно добре; коли-ж ні, то треба ще додати соли. Тогди відцїджує ся мило від лугу через сито і складає ся его н. пр. в якесь коритце на 24 годин, а коли ствердне, крає ся его на куснї і сушить ся на розстеленій соломі.

Телеґрами.

Софія 17 падолиста. Мінїстер війни Петров подав ся знову до димісиї і обстає при нїй. В виду надходячих виборів старає ся Стоілов якось залагодити сю кризу.

Рим 17 падолиста. Цїсар Вільгельм прислав Рудінї'ому телеґрафічну ґратуляцию до заключеня мира з королем Менеликом.

Берлин 17 падолиста. Канцлер кн. Гогенльоге відповідаючи на інтерпеляцию в справі звістних виявлень сказав, що справа есть тайною і він недасть нїяких пояснень, але в тридержавнім союзї есть повне довірє і відносини з Росиєю суть зовсїм добрі.

не давали собі робити инакших, як лиш шитих дратвою; аж коли вже нестало шевцїв, що уміли шити дратвою, мусїли они пристати на кілковані чоботи, а тогди признавали вже, що винахід дійстно дуже добрий. То саме було з винаходом всїляких машин рільничих, машини до шитя і т. п. Кождий винахід мусить здобувати собі признанє, але заким здобуде, заким поборе темноту і неохоту, винаходцеви приходить ся часто тяжко бідувати; в надії, що винахід ему оплатить ся многократно, він тратить весь маєток, а відтак другі збирають по нїм плоди, а часто і славу. Темнота і злоба людска виноваті тому, що Папенови не остала ся бодай слава винаходу парового корабля.

Так само приходить ся винаходцеви нераз борота ся з хитростию і завистию людий. Буває так, що винаходець мимо всеї своєї здібности не може сам дати собі ради з винаходом, мусить когось порадити ся, взяти когось до помочи або и до спілки, мусить конче позичати гроший на свій винахід. Нехай же лиш подїлить ся своєю щасливою гадкою з людьми нечестними і несовістними, з людьми хитрими, завистними і захланними, а нещастє готове; они будуть его використувати і зроблять з его винаходу дійну корову для себе. З того виходять відтак довгі процеси, котрі остаточно можуть винаходця вовсїм зруйнувати. Фультон познакомив ся був в Парижи з тодїшним американьским послом Лівінґстоном і в спілцї з ним взяв ся будувати пароходи. Оба спільники поперечили ся опісля, стали процесувати ся, а Фультон їдучи на термін до суду занедужав і помер не діждавшись успіхів свого винаходу.

Ще гірше буває з несовістним і нечестним присвоюванєм собі чужого винаходу. Скоро лиш винахід стане звістний, знайдуть ся люди, котрі возьмуть ся его підроблювати і використовувати як би свій власний. Супротив того винаходець есть майже безсильний. Він часто й не може довідати ся, що хтось вже підроблює его винахід, а хоч і довідає ся, то не має способу спинити їх шкідливої роботи, бо того рода люди уміють хитро надати собі право до своєї шкідливої роботи і обминути законні постанови. Коли Авер придумав своє жарове сьвітло при помочи плетїнки робленої з дуже рідкого каменя, знайшли ся зараз й другі, котрі то саме робили. Завів ся довгий процес, в котрім противники старали ся доказати, що і щось самостійного видумали, бо роблять плетїнку не з такого самого каменя як Авер.

Все то стало ся причиною, що законодавство мусїло остаточно взяти винаходцїв і їх винаходи в оборону. У всїх краях заведено длятого т. зв. патентові закони і патентові уряди. Патентом (слово „патент“ пішло від латиньского patere, значить „стояти отвором“, „бути звістним“) називає ся письмо, грамота, котре подає ся до публичної відомости, а відтак і закон, котрим признає ся винаходцеви право, що лиш він сам, а більше нїхто не має права зужитковувати промислово дотичний закон. Закон патентовий постановляє не лиш, хто має право але й на які винаходи можна брати патент. Хто винайде н. пр. лиш теоретично якийсь спосіб, або хто відкриє якесь з'явище в природї (н. пр. в найновійших часах т. зв. проміне Рентґена), той не може брати на то патенту. Дальше постановляє закон патентовий, що треба зробити, щоби на якийсь винахід можна дістати патент, як подавати просьбу о патент і т. д. Розуміє ся, що хто хоче узискати якийсь патент, мусить подати докладний опис свого винаходу і долучити до него відповідні рисунки, взглядно моделї. Позаяк не кождий винаходець знає, які суть постанови патентового закона і що треба зробити, щоби відповісти всїм постановам патентового закона, то по більших містах повстали окремі бюра патентові, котрі займають ся вироблюванєм патентів за відповідну заплату. Патент можна продати, відступити комусь або лишити в спадщинї. Патент можна брати лиш в однїй державі або рівночасно і в кількох. Коли Едісонови роблено закид, що він патентує зараз кожду дрібничку, то він відповів на то, що суть люди, котрі розвідавши про якийсь винахід бігають зараз до уряду патентового, а довідавшись, що там ще не подано патенту, беруть ся до підроблюваня винаходу. Від таких людий треба боронити ся.

(Дальше буде).

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий**

Бюро дневників і оголошень

Л. ПЛЬОНА

у Львові

улиця Кароля Людвика ч. 9.

приймае

абонамент на всї дневники

по цінах оригінальних.

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.